

medalja

Od zida čela
kao pepela
srca
klati se, klati
ogromna žuta značka
zaglušna jeka, citik, vriska
u dvorani sluha
valja se gola u postelji vida
svet nestaje
iza žutog diska
pevuju l to plice
loml i se smeh
pljušti li sunce
grakću li vetri niz ulice
klati se, klati
ogromna žuta značka.

Vreme i čovek idu zajedno
ponekad stigne pre čovek
ponekad vreme.

vrat

Da si tako slobodan
kao što si vitak
da si tako otporan
kao što si uspravan
da si tako bezbedan
kao što si nežan
da si tako milovan
kao što si stezan

ni jastuka ljubavi
ni ruke mraka
ni granja sunca
topal je svet
omamljivo ko miris usne
ko omča
neizbežan i lep

da si tako slobodan
kao što si vitak
da si tako otporan
kao što si uspravan
da si tako bezbedan
kao što si nežan
da si tako milovan
kao što si stezan...

trag

Na kolena
obala
gorika i slana
ljubav je stara ponjava
pod nama
gazi me sudbo
po plaču
po licu pokojnog sveta
čovek se vraća svom botu
kad bumerang, kao pračka
ovuda i Robinzom minu
obraso sav u bilje
obučen u kožu tigra
gazi me sudbo
po plaču
po licu pokojnog sveta

na pesku ostaju
slamljena rebra sna.

dan

Napušten hram
na beloj prosjačkoj cesti
kao oči pune sna
što trnu na kraju crne svetli.

MREŽA

(ODLOMAK IZ ROMANA)

Žudio je dugo za trajnim mirom koji bi mu omogućio da bude sam i srećan. Bojao se riječi koje bi makar i slučajno mogao čuti i uporno je bježao u neku svojerimishijenu tišinu, daleko od svih, pa i od najbližih članova porodice. A za to vrijeme i u njegovoj vlastitoj kući desile su se mnoge promjene. Bio je tako potpuno nepripremljen za ono što je došlo, no više nije imao kud.

Kasnije, kad je prošlo prvo iznenađenje i kad se donekle otrijeznio, počeo je da vjeruje kako je u cijeloj toj čuenoj igri koja je tada nastala bilo i nečeg nestvarnog: kao da je oko njega rasprostrta nekakva prozirna paukova mreža koju čovjek može da rasprši jednim pokretom ruke, ali čim se okrene, ili se na neki drugi način zabavi, mreža je opet tu, i dalje providna, i dalje samo paučina koja se može raspršiti, ako se pruži ruka.

Da li zbog toga što je bio umoran, ili zbog obične lijenosti, mrzilo ga je da ista više uradi.

Zašto, pitao se? Vrijedi li? Onaj nedejdiviji ali neprekidno prisutni pauk bio je uvijek uporniji. Nije se vidio, ali se vidjela njegova mreža, stalno ista.

Stojan se nervirao, jer nikako nije mogao da dokuči šta je u svemu onome što se dešavalo oko njega bila java a šta stari i neuračunljivi kosmar koji vuče još iz ratnih dana.

Izgledalo je na kraju da se ipak pomirio sa svim, pa i sa onom neuhvatljivom mrežom koju je u prvo vrijeme više slušao nego što je stvarno nalazio oko sebe. Na izvjestan način primao je i kao nekakvu zaštitu, bilo mu je kao da je njome ograden od ostalog svijeta. Prestao je, sasvim svejsno, da se brani i da na bilo koji drugi način izražava svoje nezadovoljstvo. Uopšte: bio je uveren da to sve tako i mora biti, jer mu je unaprijed predodređeno da trpi zlo i svaku drugu ljudsku pokoru.

Činio je zlo i sasvim je prirodno što mu se ono sad vraća.

Vračalo mu se zlim i onda kad je činio dobro, htio je ponekad da kaže, ali bi pomislio da je to opet nekakva nedolična odbrana, beskorisni i jadni pokušaj da se i na taj način zavera, pa bi se samo tužno nasmiješio, kao čovjek koji sam sebi zna da oprost. Od ranije mu je bilo dobro poznato kud bi ga odveo taj put, ako njim nastavi. A drugog nije znao, niti je vrijedilo da ga traži, jer bi prvo morao da iz osnova promijeni sebe.

Danima se, u stvari, ponavljalo isto: svako jutro, čim se trgne iz sna, čak je još buvovan, prvo što bi uradio bilo je da očima potraži sina. Činio je to naglo i bučno, i iskačujući bezglavo iz kreveta, sa tajnom i neobjašnjivom strepnjom da su mu zauvijek otešili sina. Bilo mu je tim teže što je u toj panici, koja je trajala nekad kraće, nekad duže, pokušavao da utvrdi i nešto drugo, nešto što ni samom njemu nije bilo još jasno. A bojao se onog što bi u tom traganju mogao da razazna: srušić se, slutio je, i ono posljednje što ima: Izgrađe ga i oni kojima je još jedino smio vjerovati — njegovi najbliži, a najpre sin.

Kad bi se poslije takvih misli donekle pribrao, ostajao bi mu samo umor i znoj, i jedna teška, neprolazna uzaludnost koja bi ga držala po cijeli dan, da bi se naredne noći opet sve nastavilo. To mu ipak nije smetalo da i dalje traga uporno, sebi uprkos i svom strahu uprkos, jer je to bio još jedini način da se potvrdi pred sobom i da, kao Juda, svako jutro sam sebi iznova oprašta, uvijek s novom nadom da će naredni dan pokazati kako je bio u pravu.

Drugovima nije mogao, a ni želio, da se povjerava: bili bi, vjerovao je, gluh i za te njegove poslednje nevolje, i svetio im se tako što na njih nije ni obračao pažnju. A znao je sasvim dobro da se tim, u stvari, sveti jedino sebi. Samoća za kojom je ranije tako žudio postajala mu je sada, i sve više, jedna nova i utoliko opasnija zamka što je bilo manje izgleda da na onoj drugoj strani pronađe paravan za svoje umišljeno spokojstvo. Ponekad bi mu se ipak činilo da je to sve kao naručeno za njega i radovao bi se jer više ništa nije morao da reskira. Odavno mu je, naime, bilo poznato sve što bi mogao da kaže i sebi i tim svojim stariim drugovima, ako bi i htjeli da ga saslušaju, ako bi im i povjeralo (a ljut je što i dalje misli na njih), pa je bilo mnogo pametnije da čuti bar pred njima, kad ne može i pred sobom.

Tog jutra, prije mjesec dana, prvo što mu se uredalo u pamet kad se naglo trgao iz sna, bila je mutna i teška misao da mu je sin iznenada ojačao ili se na neki drugi neobjašnjiv način promijenio: postao je samostojan i pun nekakve nove, nepoznate snage, kad gotovo kao da mu to i nije sin već neko koga je silom držao zatvorena kod sebe. Izgledalo je kao da se najednput oslobodio svih stega i želi da mu se osveti. A to je moglo značiti samo ono najgore — da će i on otići, ostaviti ga, kao što su ga prije toga ostavili i svi drugi kojima je vjerovao i od kojih je nešto očekivao.

Ranije nikada nije mislio o tome šta sve očekuje od sina; važno mu je bilo da je on negdje tu, iza leđa i na dohvatu; da se, ako mu jednom zatreba, može s povjerenjem osloniti na njega, kao na onu poslednju i najsigurniju rezervu. Plašio se zapravo tog prvog otvorenog razjašnjavanja i odgoda ga je stalno za neku drugu priliku. Nastojao je da se uvjeri kako za sve još ima vremena. Nikako sebi nije htio da prizna da je nesiguran. Čekao je priliku u kojoj, bi se to samo od sebe razdriješilo, jer tako poslije sebi ne bi imao šta da prebacuje.

Sam, reče tiho, čkao da čita molitvu, i pokušava da ostane miran.

Nije još vjerovao u ono što je rekao i pravio se da misli na nešto sasvim drugo, bez veze sa sinom i cijelom tom petljavinom koju je morao da preturi preko glave.

Nije htio da ustaje iz postelje. Kud, pomisli razbodušno, skrivajući od sebe tupu bol koja mu se razlijevala tijelom.

Nahladen sam, reče i zatvori oči.

Prepuštao se nepoznatoj omaglici. Za trenutak mu postade toplo i ugodno u postelji i dok je to trajalo on se držao kao da se prije toga ništa nije desilo. Jutro je kao i svako drugo jutro. Ustaje bez buke, a zatim će pozvati sina da zajedno doručkuju. Poslije će se lagano odšetati u grad: on na kafu, sin na fakultet. Uzgred će razgovarati. Ništa važno: samo obične stvari: ne valja prenegližiti. A nema ni razloga: sanjao je opet nešto ružno. I ništa drugo.

Nije žena da kukna nad snovima.

Sin, reče glasno, bez razloga.

Sin, ponovi tiše.

Oblačio se, tiho pjevajući neku sjtnu melodiju bez riječi.

Bio je zamišljen.

Zatim se kao svrabež ponovo vratio misao o tome da će ga sin ostaviti. Sigurno će ga ostaviti jednom. Svakog dana biće ovako sam i presušen, bez ikog bližnjeg.

Svako jutro biću sam, reče kao da ispituje kako to zvuči. Svaki bogovetni dan biću sam, do smrti.

Trgnu se naglo, oznojen.

Ne, reče prijeteci nekom nepoznatom.

Boljelo ga je u potiljku. Zujalo u ušima.

Sine, ponovi glasno, oznojen i pun nedokučive strepnje. Tišina oko njega postade prijeteca, kao da ga je iz nje nešto neprekidno vrebalo.

Ništa se stvarno nije desilo ni tog ni nekog narednog jutra, ali Stojan je od tog trenutka bio na još većem oprezu: očekivao je i neprekidno tražio oko sebe nekakav određeni znak, ili kakav novi nagovještaj na sinovljevom licu. Uskoro to više nije bila samo zebnja, već precizian i uvijek prisutan strah, rezak kao dodir leđa. Bio je uvjeren da se nakon svega toga nešto mora i desiti, nešto nepopravljivo, što sebi poslije nikada neće oprostiti.

Obeshabren tim što praktično više ništa i ne vidi i ne razumije pokorno je očekivao odakle će doći naredni udarac: da li će, kao što je slutio, biti baš od sina? Od svih ostalih, znao je, i još uvijek može da se brani, kad mu je volja, kad se naljuti, ali nije znao, nije bio pameatan, koju ruku da pruži ako se među njima jednom pojavi i sin.

Da bi se razvjerio, svako jutro je i dalje, uporno, odmjeravao svoju i sinovljevu snagu; da li je jedan od njih dvojice postao jači, a drugi slabiji? Čija je šansa tog dana veća? Ko će izdržati više, ako se nađu na dvije suprotne strane?

Pokušavao je unaprijed da odredi udarac kojim bi ga dočekao, ali je sve i dalje ostajalo šuplje i prazno, kao i cijela mreža oko njega koja mu se sve češće pritičinjavala kao vlastita košulja. Izgledalo mu je odjednomo da je najlakše i najbezbednije ako i dalje mirno ostane u njoj: ako bez odupiranja bude čekao ono što će doći, što mu je sudeno.

Natjecao se da sve oko sebe gleda smireno i bez panike, pa se, na izgled, i sasvim smirio. Samo bi se izjutra, još buvovan, protiv volje, tajno, i dalje prepuštao zakulisnom traganju koje je postojalo sve zanimljivije, i opasnije.

Posljednjih dana počeo je, a toga isprva nije bio ni svjestan, da pored svega plete i jednu sasvim novu, svoju mrežu. U prvi mah bilo je to nešto još neodređeno, više inat i više obične krpe nego mreže, ali se postelje ispostavilo da to sve ipak ima svoju smisla.

Ostavio im tako zalogu, neka ga pame. Nije baš mnogo vjerovao u ono što je priprema, jer mu ni samom nije bilo jasno šta od toga može ispasti, ali je osjetio vidljivo olakšanje: nije im, ako ništa drugo, prepušten na milost. U prvom trenutku nije mislio na sina — branio samo od onog što je tako nenadano iz mraka kidisalo na njega.

Dok se smirivao zaboravio je opet sve osim prejake i lakome želje da se potvrdi pred sinom koji mu možda i nije bio sin, ali koji je morao da mu bude ne samo sin nego i svjedok za nešto što je važnije i od sina i od tog uzaludnog traganja, kome ne može da se suprotstavi, kao što se, to mu je već sasvim jasno, ne može suprotstaviti ni sinu, jer je svakog jutra postojao nezajmljeno jači.

Pobjeđuje me već i time što raste, reče. Ne mora ništa posebno učiniti: i u tom dugom čekanju, dok se svakog dana onako nadugo gledaju, bez riječi, on pobjeđuje. I ne treba mu ništa drugo do to ćutanje i čekanje: jednog jutra će se sve pokazati samo od sebe.

Biću star i umoran, prošapta.

I sam!

Sam, ponovi zatim glasnije, s nerazumljivom mržnjom.

Zavist mu se naglo savila oko grla.

Ne dam se ja još, sine! Nesine!

Zastade, iznenađen gnjevom.

Normalno je da sin jednog dana bude jači, reče.

Normalno je, ako je sin, ponovi, shvativši da je tako opet došao na sam početak.

Nije znao čime bi mogao dokazati jedno ili drugo.

Najvažnije je bilo da sam sebi jednom povjeruje, s drugim bi poslije lako. Pa i sa sinom, ako to uopšte ima neke veze sa onim što ga muči, pomisli.

Zbog čega li onda sve ovo činiš? I zašto? Šta ima da im suprotstavim ako ne sina, reče.

Sina koga nemam, ponovi.

Cutao je i pravio se da ne misli ništa.

Pa šta, pomisli zatim. Nije stvar u tome. I da ga imam i da sam siguran u njega, ništa naročito se ne bi promijenilo. Neće se, izgleda, obazrijeti na oca, iako još ništa ne zna. Tako bi on, valjda, učinio i da je pravu. Otišao bi bez milosti, kao i ovaj. Nikakve razlike ne bi bilo.

Žudio je, opet da bude sam.

Ranije, reče nerado. Ranije se to desilo, negdje.

Negdje sam pogriješio, ponovi. Mora da sam propustio nešto važno. Nije moguće da su svi takvi.

Moja krv nije!

Uporno je, danima i noćima, pokušavao da nađe bilo kakvo opravdanje, ali je od svega toga u njemu ostala samo neprolazna i teška misao da je to nerazumljivo sinovljevo izmicanje jedini poraz koji ne može podnijeti. To je bio put koji više nije vodio nikud.

A možda i zna, pomisli.

Rekla mu je Nermana. Ona to jedino i zna.

Nije ti to čača, kazala je.

Imaš ti drugog oca, šapnula mu je nekom prilikom.

Boljeg.

Balavac se onako i držl, jer zna, rekla mu je.

Ali kako, do vraga, da to i sam sazna? Kad čute? Završili su se. Ako ih i upita, ne bi rekli, prokleti.

Zbog toga je i dalje, na svakom koraku, neprekidno oči držao otvorene. Uspijevao je da urajek, čak i u snu, zadržl u sebi oprez.

Dok bi ležao u krevetu, buvovan, osluškivao je bez daha neće li se šta desiti, a kad bi u kasnoj noći tišina